

**Bir İş Hanından
Araştırma Merkezine:
VEKAM'IN BÜYÜK
APARTMAN YOLCULUĞU**

BÜYÜK APARTMAN

Erken Cumhuriyet'in başkent vizyonu içinde yükselen ve merhum Vehbi Koç tarafından 1928'de inşa ettirilen Büyük Apartman, Ankara'nın ticari ve kurumsal hafızasında özel bir yere sahiptir. Yüzyıla yaklaşan bu serüven, Vehbi Koç Vakfı eğitim kurumlarından Koç Üniversitesi'ne bağlı Vehbi Koç Ankara Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin (VEKAM) buraya taşınmasıyla yeni bir anlam kazanıyor. Titiz bir restorasyon süreciyle güçlendirilen yapı, modernleşmenin izlerini koruyarak akademik üretim ve kültürel paylaşımın odağına dönüşüyor.

Erman Tamur
Koleksiyonu

Anafartalar Caddesi, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde modernleşmenin mekânsal tezahürlerinden biri olarak, başkent kimliğinin inşasında belirleyici bir aks konumundadır. Bu bağlamda hem cadde hem de yakın çevresi, modern kentli yaşamın gereksinimlerini karşılayan ticari ve sosyal mekânların yoğunlaştığı bir merkez olarak öne çıkar. Cadde, üzerindeki dükkânlarda fotoğrafçılar, kitapçılar, oteller, pastaneler, kahvehaneler, züccaciye mağazaları, kuyumcular, manifaturacılar, ayakkabıcılar ve hırdavatçılar gibi tüketim alanlarını barındırırken caddenin iş hanlarında doktorlar, diş hekimleri, mimarlar, mühendisler, müteahhitler ve avukatlar gibi profesyonel meslek grupları faaliyet gösterir.

Yapım hikâyesi

Anafartalar Caddesi'nin ilk modern apartmanlarından biri olan Büyük Apartman, 1928 yılında iş hanı olarak kullanılmak üzere Vehbi Koç Vakfı'nın kurucusu merhum Vehbi Koç tarafından inşa ettirilir. Yapının inşasını Ankara'dan müteahhit Erzurumlu Nafiz Bey ile ortaklık kuran Mimar Mehmed Galip ve betonarme inşaatlarda uzman bir mühendis olan Feşcizade İbrahim Galip Bey'in şirketi İnşaat İdare-i Fenniye üstlenir. Yapının ilk kiracısı Devlet Demir Yolları ve Limanları İnşaat ve İşletme Genel Müdürlüğü'dür.

Ardından Nafia Vekâleti (1929-1934) ve Ankara İmar Müdürlüğü uzun yıllar bu binada hizmet verir. 1954 yılından itibaren Muhabank, kent kurumsal hafızasında bu yapıyla özdeşleşir. Apartmanın zemin katındaki dükkânlarda bir dönem Atlas Kundura, kırtasiyeci Halil Naci Mıhçıoğlu, züccaciyeci Yusuf Ruso ve hırdavatçı Gülzade Hakkı Bey faaliyet gösterir.

Modernleşmenin mimari ifadesi

Simetrik olarak düzenlenmiş olan yapının cephesi, Ankara taşıyla kaplıdır. Ortasında bir avlu bulunan yapı, zemin üzerine bir asma kat, iki tam kat ve bir çatı arası kattan oluşur (Erdoğan, Günel ve Narince, 2007, s. 176). Alt katı dükkân, üst katlar sıvalı ve boyalı cephede dikine beş ana bölüm mevcuttur. Saçak altları sıvalı ve saçaklar geniştir. Bir dükkân modelinde sağ yanda giriş yer alır. Birinci katta kolonların guseleriyle elde edilmiş bir cephe göze çarpar. Sağ ve sol konsollarda bu guselerin altında sivri kemerli üçer pencere yer alır. Ortadaki üç modelde ise pencereler gusenin içini tamamen doldurarak onun formunu alır. Önlerinde birer demir balkon korkuluğu vardır. İkinci ve üçüncü katlarda soldan itibaren ikinci ve dördüncü dikey bantta (modülde) çıkmaları yer alır. Bunlar taş konsollar üzerine oturur. 1, 3 ve 5. bantlarda ise taş korkuluklu balkonlar bulunur. İkinci katın tüm pencereleri ise dikdörtgendir. Üçüncü

katta çıkma ve 1. ve 5. dikey bantlardaki pencereler tudor kemerli, ortadaki 3. bantta ise taş balkon korkuluğu üzerinde iki sütunun oluşturduğu üç tudor kemerli bir revak vardır, gerideki pencereleri dikdörtgendir. Çıkmalar kısmının üzerinde bir kat daha bulunur. Çıkma pencereleri sivri kemerli ve iki yandan dikdörtgen iki pencere ile gruplandırılır. Ortadaki kısımda ise taş bir korkuluğu olan bir balkon mevcuttur. Geniş saçaklar yapının tümünü çeşitli katlarda örter (Koç Üniversitesi VEKAM Arşivi, TKV 290).

Tarihi dokuya sadık bir yeniden doğuş

2 Nisan 2023'te Ark İnşaat tarafından söküm çalışmalarına başlanan Büyük Apartman, II. Derece Korunması Gerekli Kültür Varlığı statüsündedir. Yapının tescilli olması nedeniyle hazırlanan projelerde özgün mimari özelliklere sadık kalınır; yalnızca mekânlara, merkezin ihtiyaçlarına uygun yeni işlevler kazandırılır. Karma yapıya sahip binanın güçlendirilmesinde FRP (Fiber Reinforced Polymer), çelik kolon-kiriş sistemi ve bazalt mesh uygulamaları olmak üzere üç farklı yöntem uygulanır.

Restorasyon ve renovasyon sürecinde, katlardaki kullanım amacına göre zemin döşemelerinde orijinal malzemelerin yanı sıra; ahşap, mermer, mozaik, halı ve LVT (Luxury Vinyl Tile) malzemeleri tercih edilir. Tavan ve duvarlarda ise özgün malzemelerin yanında ahşap ve alçıpan imalatları yapılır; alçı, siva ve boya işlemleri gerçekleştirilir. Tadilat sırasında sökülen her parça, bina içinde uygun alanlarda yeniden kullanılır. Önceki dönemlerde kullanılan mekanik ve elektrik sistemlerinin yerine, doğal gazlı ısınma, elektrikli iklimlendirme ve havalandırma sistemleri ile jeneratör eklenir. Ayrıca yangın algılama, kamera, ses ve görüntü, kartlı geçiş gibi teknolojik unsurlar, yapının tarihi dokusunu bozmayacak şekilde entegre edilir.

Büyük Apartman'da yeni dönem

31 Ocak 2025 tarihinde güçlendirme ve restorasyon çalışmaları tamamlanan

bina, iç tefrişatın ardından Kasım 2025'te Koç Üniversitesi VEKAM tarafından kullanılmaya başlanır. Daha önce Keçiören'de Vehbi Koç Bağ Evi'nde bulunan kütüphane ve ofisler, Büyük Apartman'a taşınır. Ara kat konferans salonu olarak düzenlenmiştir. Avlu, fuaye olarak açılmıştır ancak orijinalinde dükkân olan mekânlarla beraber sergi alanı olarak da kullanılabilir. VEKAM tarafından düzenlenen sergiler ve konferanslar, sempozyum gibi ulusal ve uluslararası etkinlikler artık bu adreste yapılacaktır. Dükkân mekânlarından biri Koç Üniversitesi Yayınları satış ofisi olarak hizmet vermektedir.

VEKAM'ın yeni binası, 11 Nisan'a kadar 'Kuşbakışı Filistin' sergisine ev sahipliği yapıyor. Sergi; arşiv belgeleri, haritalar, fotoğraflar, videolar ve sanatsal parçalardan oluşan çok katmanlı bir seçkiyle Filistin coğrafyasına 'havadan bakış'ın tarihsel, politik ve kültürel etkilerini ele alıyor.

ANKARA'NIN KÜLTÜREL HAFIZASININ PARÇALARI

1994 yılında Vehbi Koç tarafından Keçiören'deki Bağ Evi'nde, Vehbi Koç Vakfı'na bağlı olarak açılan Ankara Araştırmaları Merkezi, 2014 yılında Koç Üniversitesi'ne bağlanmıştı. Ofislerin ve kütüphanenin Büyük Apartman'a taşınmasıyla Keçiören'deki Vehbi Koç Bağ Evi'nin kullanımı, Vehbi Bey'in yaşamı ve özel eşyaları ile kendisine verilen kimi belgeleri içeren bir düzenlemeyle devam ediyor.

Aynı bölgede bulunan ve yine aileye ait Ankara Bağ Evi ise Vehbi Koç Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı ve Koç Holding Yönetim Kurulu Üyesi Semahat Arsel tarafından özgün hâline uygun restore edildi ve müze olarak açıldı. Semahat-Nusret Arsel Bakır Eserleri Koleksiyonu'nun da sergilendiği ev, Sadberk Hanım Müzesi tarafından 19. yüzyıl sonu-20. yüzyıl başı, geleneksel yaşamdan modern yaşama geçişi gösterecek biçimde sergilemeye sahiptir.

VEKAM'a ait her üç yapı da Ankara'nın kültürel hafızasının parçaları olarak Ankaralıların ve akademik dünyanın kullanımında önemli yer tutuyor.

Bu metin, VEHKAM Araştırma ve Eğitim Koordinatörü Alev Ayaokur tarafından kaleme alınmıştır.

VEKAM'a dair daha fazla bilgi için tıklayın.

Kaynaklar

Erdoğan, A., Günel, G. ve Narince, M. (2007). ANKARA tarihi ve kültürü dizisi 4: Cumhuriyet ve başkent Ankara. Ankara Büyükşehir Belediyesi.

Koç Üniversitesi VEHKAM Kütüphanesi ve Arşivi Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri